

سیستم‌های هزینه یابی

هدف‌های رفتاری :

در پایان این فصل از هنجریان انتظار می رود :

- ۱- سیستم‌های هزینه‌یابی را نام ببرند.
- ۲- سیستم هزینه‌یابی سفارشات و سه واحد تولیدی را که می‌توانند از آن استفاده کنند نام ببرند.
- ۳- روش‌های هزینه‌یابی محصول را نام ببرند.
- ۴- روش هزینه‌یابی واقعی، روش هزینه‌یابی نرمال و روش هزینه‌یابی استاندارد را به صورت خلاصه شرح دهند.
- ۵- تفاوت روش‌های هزینه‌یابی محصول را به صورت خلاصه شرح دهند.
- ۶- کارت هزینه سفارش و منظور از استفاده آن را شرح دهند.
- ۷- صورت قیمت تمام شده کالای ساخته شده و کالای فروش رفته در سیستم هزینه‌یابی سفارشات را تهیه نمایند.
- ۸- محاسبه قیمت تمام شده سفارشات تکمیل شده را انجام دهند.
- ۹- محاسبات مربوط به قیمت تمام شده هر سفارش را با استفاده از کارت هزینه سفارش انجام دهند.
- ۱۰- ثبت‌های حسابداری مربوط به هزینه‌یابی سفارشات را در دفتر روزنامه انجام دهند.
- ۱۱- کسر یا اضافه جذب سربار را در هزینه‌یابی سفارشات محاسبه، و نحوه ثبت آن را شرح دهند.

۶- هزینه‌یابی سفارشات

در مؤسسات تولیدی موضوع اصلی و مهم، محاسبه بهای تمام شده محصولات ساخته شده طی دوره می‌باشد. به این منظور، دو سیستم اصلی وجود دارد که عبارتند از: سیستم هزینه‌یابی سفارشات (سفارش کار) و سیستم هزینه‌یابی مرحله‌ای (واحدی)

در واقع می‌توان گفت: ارائه فصل‌های (یک تا پنج) مقدمه‌ای جهت محاسبه بهای تمام شده محصولات ساخته شده در مؤسسات مختلف تولیدی است. به عبارت دیگر، یکی از مهم‌ترین بخش‌های حسابداری صنعتی که از وظایف اصلی این شاخه از حسابداری هم به شمار می‌آید، محاسبه بهای تمام شده محصولات ساخته شده، موجودی کالای در جریان ساخت پایان دوره و قیمت تمام شده ضایعات و... می‌باشد.

از آنجا که نحوه تولید محصول در مؤسسات تولیدی یکسان نیست و بایکدیگر تفاوت‌های زیادی دارد، لازم است با به کارگیری سیستم‌ها و روش‌های مختلف، بهای تمام شده محصول را در هر کارخانه محاسبه نمود. به این جهت دو سیستم اصلی به وجود آمده‌اند که عبارت از: سیستم هزینه‌یابی سفارشات و سیستم هزینه‌یابی مرحله‌ای، هر یک از این دو سیستم در یک واحد تولیدی، که با شرایط آن سیستم، منطبق باشد قابل اجراست. به بیان دیگر، نحوه تولید در هر کارخانه، مشخص‌کننده این مطلب است که، باید از کدام سیستم استفاده شود.

۱-۶- سیستم هزینه‌یابی سفارشات

سیستم هزینه‌یابی سفارشات در کارخانه‌هایی مورد استفاده قرار می‌گیرد، که محصولات تولید شده آنها با هم تفاوت داشته باشند. به عبارت دیگر، محصول به سفارش مشتری تولید شود و چون از سوی مشتریان سفارشات مختلفی به واحد تولیدی داده می‌شود، محصولات مشابه با هم تفاوت خواهند داشت.

به عنوان مثال، یک سفارش ممکن است برای ساخت یک واحد محصول (یک ساختمان) از طرف یک مشتری به تولید کننده داده شود. همچنین یک سفارش ممکن است برای تولید یک گروه از محصولات مشابه از مشتری دریافت شود. مثلاً تولید و ساخت ۵۰۰ دستگاه میز تحریر، سیستم هزینه‌یابی سفارشات (سفارش کار) در کارخانه‌هایی مانند، کشتی سازی، هواپیما سازی، تولید کنندگان لوازم فلزی و چوبی، پیمانکاری (جاده سازی، پل سازی، ساختمان سازی و...) کاربرد دارد.

ضمناً در شرکت‌های تولیدی که محصولات مختلفی تولید می‌کنند و یا تولیدات آنها به صورت گروه محصولات مشابه است، می‌توان از هزینه‌یابی سفارشات استفاده نمود. به عنوان مثال یک کارخانه تولید کننده محصولات چوبی که به ساخت میز، صندلی، مبل، سرویس خواب، کابینت و دیگر وسایل چوبی اشتغال دارد. ممکن است از هر مشتری سفارش ساخت یکی از این محصولات را دریافت نماید. در این صورت احتمال اینکه در یک دوره مالی یک ماهه هر چند روز به تولید یکی از این محصولات بپردازد وجود خواهد داشت. در این صورت، هر گروه از محصولات مشابه یک سفارش خواهد بود.

به علت اینکه در طول دوره مالی سفارشات متعدد و متنوعی به واحد تولیدی داده می‌شود، لازم است به هر سفارش یک شماره اختصاص یابد و برای هر سفارش کارتی جداگانه تحت عنوان کارت هزینه سفارش در نظر گرفته

شود. استفاده از یک کارت برای هر سفارش، امکان محاسبه بهای تمام شده هر سفارش را به صورت جداگانه فراهم می‌سازد و در مقایسه با قیمت فروش، سود یا زیان حاصل از تولید و فروش آن سفارش، مشخص می‌گردد.

البته باید توجه داشت که سود یا زیان واحد تولیدی در پایان دوره مالی و یا در پایان هر ماه، هر سه ماه و یا هر شش ماه به صورت کلی محاسبه می‌گردد. ولی در محاسبه سود یا زیان کلی واحد تولیدی، سود یا زیان هر سفارش به صورت جداگانه مشخص نیست. در این صورت، کارت هزینه سفارش دربرگیرنده کلیه عوامل بهای تمام شده سفارش شامل مواد اولیه، کار یا دستمزد مستقیم و سربار ساخت هر سفارش است، که مجموعه این عوامل، بهای تمام شده سفارش را نشان می‌دهد و با مقایسه آن با بهای فروش سفارش، سود یا زیان هر سفارش به صورت جداگانه محاسبه می‌گردد.

محاسبه بهای تمام شده یک واحد محصول از هر سفارش، معمولاً به صورت میانگین محاسبه می‌شود، پس باید قیمت تمام شده هر سفارش بر تعداد محصول سفارش داده شده تقسیم شود.

$$\text{قیمت تمام شده سفارش} = \frac{\text{قیمت تمام شده یک واحد از هر سفارش}}{\text{تعداد محصول سفارش شده}}$$

به عنوان مثال، اگر قیمت تمام شده ۴۰ دستگاه ماشین تحریر سفارش داده شده مبلغ ۶,۴۰۰,۰۰۰ ریال محاسبه شده باشد. قیمت تمام شده یک واحد آن مبلغ ۱۶۰,۰۰۰ ریال خواهد بود. ($۶,۴۰۰,۰۰۰ \div ۴۰$)
کارت هزینه سفارش، به منظور محاسبه بهای تمام شده هر سفارش مورد استفاده قرار می‌گیرد. زیرا در این کارت، کلیه هزینه‌های انجام شده برای یک سفارش، درج می‌گردد و پس از تکمیل سفارش با خلاصه نمودن هزینه‌های منعکس شده در کارت هزینه سفارش، بهای تمام شده آن سفارش، محاسبه خواهد شد.

۲-۶- سیستم هزینه یابی مرحله‌ای

سیستم هزینه یابی مرحله‌ای در کارخانه‌هایی کاربرد دارد، که محصولات مشابه را به صورت انبوه تولید می‌نمایند و محصولات خود برای تکمیل در مراحل مختلف ساخته می‌شوند، به طوری که معمولاً هر مرحله از تولید تکمیل کننده مرحله قبلی است. در این کارخانه‌ها محصولات مشابه به صورت یکنواخت ساخته می‌شوند و محصولات بایکدیگر تفاوت ندارند. حتی اگر کارخانه به ساخت چند نوع محصول هم اشتغال داشته باشد، تمام این محصولات به طور انبوه و یکنواخت ساخته می‌شوند. البته در این کارخانه‌ها معمولاً تولید محصول بنا به سفارش مشتری انجام نمی‌شود. بلکه، محصولات ساخته شده و سپس مشتریان آنها را انتخاب می‌کنند.

در هزینه یابی مرحله‌ای، تأکید اصلی بر مرکز هزینه و دایره تولیدی است و در هر دایره تولیدی، عملیات مختلفی بر روی محصول انجام شده و محصول پس از تکمیل در آن دایره به دایره بعدی و سپس به انبار کالای ساخته شده منتقل می‌گردد.

بنابراین، در هزینه یابی مرحله‌ای برای هریک از دواير تولیدی حسابی جداگانه در نظر گرفته می‌شود و کلیه هزینه‌های تولید، که شامل، مواد اولیه، کار یا دستمزد مستقیم و سربار ساخت است، به حساب موجودی کالای در جریان ساخت همان دایره، بدهکار می‌گردد.

۳-۶- روش های هزینه یابی

قبلاً اشاره شد که برای محاسبه بهای تمام شده محصول، دو سیستم اصلی هزینه یابی مورد استفاده قرار می گیرد که شامل سیستم هزینه یابی سفارشات و سیستم هزینه یابی مرحله ای است، ولی اجرای هریک از این دو سیستم با استفاده از روش های مختلف صورت می گیرد. که عبارتند از: روش هزینه یابی واقعی، روش هزینه یابی نرمال و روش هزینه یابی استاندارد.

۱-۳-۶- روش هزینه یابی واقعی: در این روش کلیه هزینه های انجام شده جهت ساخت محصول شامل،

(مواد، دستمزد و سربار) عبارت از، هزینه های واقعی مصرف شده طی دوره مالی خواهد بود و بهای تمام شده محصول تماماً با هزینه های واقعی محاسبه می شود.

۲-۳-۶- روش هزینه یابی نرمال : در این روش، هزینه های انجام شده شامل، (مواد و دستمزد و سربار)

می باشد. مواد و دستمزد در طول دوره مالی براساس مبلغ واقعی به حساب کنترل کالای در جریان ساخت بدهکار می شود. ولی سربار ساخت بادر نظر گرفتن نرخ از پیش تعیین شده سربار (نرخ جذب سربار) برای هر محصول محاسبه و به حساب کنترل کالای در جریان ساخت، بدهکاری گردد (این موضوع در فصل پنجم به صورت کامل توضیح داده شده است). در پایان دوره مالی از مقایسه هزینه های واقعی سربار با سربار ساخت جذب شده کسر یا اضافه جذب سربار محاسبه می شود و پس از انتقال کسر یا اضافه جذب سربار به حساب یا حساب های مربوط (بستن حساب کسر یا اضافه جذب سربار)، بهای تمام شده محصول به صورت واقعی محاسبه خواهد شد، البته این روش هزینه یابی، مطلوبتر به نظر می رسد. زیرا همان گونه که در فصل مربوط به سربار توضیح داده شد. مبلغ واقعی بسیاری از هزینه های سربار تا پایان دوره مالی مشخص نمی شود. به همین جهت معقول تر است که در طول دوره مالی از نرخ جذب سربار، جهت محاسبه بهای تمام شده محصول استفاده شود. در این کتاب از روش هزینه یابی نرمال، چه در سیستم هزینه یابی سفارشات و چه در سیستم هزینه یابی مرحله ای استفاده می شود و در پایان دوره مالی گزارشات براساس هزینه های واقعی، ارائه می گردد.

۳-۳-۶- روش هزینه یابی استاندارد: در این روش، کلیه هزینه ها که شامل مواد، دستمزد و سربار است براساس

استانداردهای از پیش تعیین شده شامل استاندارد (نرخ، مصرف و ساعت کار) به حساب کنترل کالای در جریان ساخت، بدهکار می شوند. و اختلاف بین هزینه های واقعی و هزینه های استاندارد به عنوان انحراف محاسبه شده و به حساب های مربوط منتقل می گردد (در مورد روش هزینه یابی استاندارد، در سطوح بالاتر حسابداری، توضیح داده می شود). اینک سه روش هزینه یابی به صورت زیر مقایسه می گردد.

مقایسه روش های هزینه یابی

عوامل هزینه	هزینه یابی واقعی	هزینه یابی نرمال	هزینه یابی استاندارد
مواد اولیه مستقیم	واقعی	واقعی	استاندارد
کار یا دستمزد مستقیم	واقعی	واقعی	استاندارد
سربار ساخت	واقعی	برآوردی	استاندارد

۴-۶- کارت هزینه سفارش

همانگونه که قبلاً توضیح داده شد، برای هر سفارش یک کارت در نظر گرفته می شود و کلیه هزینه های مربوط به آن سفارش به کارت انتقال می یابد. پس از تکمیل سفارش با استفاده از اطلاعات موجود در کارت هزینه سفارش، بهای تمام شده سفارش محاسبه خواهد شد. در شکل شماره (۶-۱) یک کارت هزینه سفارش ارائه گردیده است. البته فرم کارت های هزینه سفارش در واحدهای تولیدی مختلف، ممکن است متفاوت باشد.

۵-۶- اسناد و مدارک لازم در هزینه یابی سفارش کار

اسنادی که در هزینه یابی سفارش مورد استفاده قرار می گیرند، عبارتند از :

۱- برگ درخواست مواد از انبار (حواله انبار) فرم شماره (۴-۳)

۲- کارت حساب مواد فرم شماره (۵-۳)

۳- کارت حضور و غیاب فرم شماره (۱-۴)

۴- کارت اوقات کار فرم شماره (۲-۴)

اطلاعات مربوط به هزینه های انجام شده برای هر سفارش که در مدت تولید آن در کارت های مورد نظر ثبت شده از این کارت ها به کارت هزینه سفارش انتقال داده می شود تا امکان محاسبه بهای تمام شده آن سفارش به وجود آید. ضمناً در مورد اسناد و مدارکی که برای سفارشات نگهداری می شوند، در فصول ۳ و ۴ توضیح لازم داده شده است.

۶-۶- ثبت های حسابداری هزینه یابی سفارشات با استفاده از روش هزینه یابی نرمال

همانطور که قبلاً هم اشاره شد در روش هزینه یابی نرمال دو عامل از سه عامل تشکیل دهنده بهای تمام شده محصول، یعنی مواد اولیه و کار یا دستمزد مستقیم بر سفارش در طول دوره مالی با بکارگیری مبالغ واقعی به حساب کنترل کالای در جریان ساخت (کنترل سفارشات در جریان ساخت)، بدهکاری می شود ولی سربار ساخت مربوط به هر سفارش با استفاده از نرخ از پیش تعیین شده (نرخ جذب) سربار محاسبه و به حساب کنترل کالا (کنترل سفارشات) در جریان ساخت، بدهکار می گردد.

دلیل استفاده از نرخ جذب سربار این است که، اولاً مبلغ بسیاری از هزینه های سربار کارخانه تا پایان دوره مالی مشخص نمی شود. ثانیاً ممکن است بعضی از هزینه های سربار ساخت از یک ماه به ماه بعد تغییر نماید و حتی در بعضی از ماه های سال صفر و در بعضی از ماه ها مبلغ قابل ملاحظه ای را به خود اختصاص دهد. مانند، هزینه تعمیر ساختمان کارخانه، هزینه تعمیر ماشین آلات تولید و هزینه استهلاک ماشین آلات به علت خرید ماشین آلات جدید و غیره. بنابراین استفاده از سربار واقعی کارخانه در ماه های مختلف سال موجب تغییر قیمت تمام شده یک واحد محصول خواهد شد.

از طرف دیگر قیمت تمام شده هر سفارش باید بعد از تکمیل آن سفارش، محاسبه گردد. لذا برای جلوگیری از اشکالات فوق، در ابتدای دوره مالی نرخ جذب سربار به یکی از روش های متداول (مراجعه شود به فصل پنجم) محاسبه می شود و تا پایان دوره مالی جهت محاسبه سربار هر سفارش مورد استفاده قرار می گیرد.

در سیستم هزینه یابی سفارشات بر اساس روش هزینه یابی نرمال هزینه های واقعی سربار کارخانه به حساب کنترل

سربار ساخت، بدهکاری می شود و در مقابل حساب های مختلفی مانند حساب های صندوق بانک یا حساب ها و اسناد پرداختنی بستانکاری می گردد.

معادل سربار جذب شده کارخانه، حساب کنترل کالا (سفارشات) در جریان ساخت، بدهکار و حساب کنترل سربار ساخت، بستانکاری می گردد.

البته، سربار ساخت جذب شده هر سفارش پس از تکمیل سفارش، محاسبه و به حساب کنترل سفارش در جریان ساخت منظور می شود تا بهای تمام شده سفارش براساس هزینه یابی نرمال بدست آید. ثبت های حسابداری براساس هزینه یابی نرمال به صورت زیر ارائه می گردد.

۱-۶-۶ ثبت خرید مواد اولیه مستقیم:

دفتر کل		دفتر معین
ریال	ریال	ریال
	×××	
××××		

۱- کنترل موجودی مواد
حساب های پرداختنی
ثبت مواد اولیه خریداری شده

۲-۶-۶ ثبت مواد غیر مستقیم:

ریال	ریال	ریال
	×	
×		

۲- کنترل موجودی مواد
حساب های پرداختنی
ثبت مواد غیر مستقیم خریداری شده

در بسیاری از واحدهای تولیدی برای مواد مستقیم و مواد غیر مستقیم دو حساب جداگانه در دفتر کل در نظر گرفته می شود. ولی در نظر گرفتن یک حساب برای مواد مستقیم و مواد غیر مستقیم نیز متداول است. که در این کتاب به همین صورت عمل خواهد شد.

۳-۶-۶ ثبت صدور مواد مستقیم و غیر مستقیم به تولید، به ازای مواد مستقیم صادره به تولید حساب کنترل کالا (سفارشات) در جریان ساخت در دفتر کل، بدهکار شده و حساب کنترل موجودی مواد، بستانکاری می گردد. در دفتر معین، حساب هریک از سفارشات معادل مواد مصرفی هر سفارش، بدهکار می گردد. همچنین به ازای مواد غیر مستقیم صادره به تولید حساب کنترل سربار ساخت در دفتر کل، بدهکار و حساب کنترل موجودی مواد، بستانکاری می گردد.

دفتر کل		دفتر معین
ریال	ریال	ریال
	×××	

۳- کنترل سفارشات در جریان ساخت
سفارش شماره (۱)

×	سفارش شماره (۲)
×	سفارش شماره (۳)
×	کنترل سربار ساخت
×	مواد غیرمستقیم
××××	کنترل موجودی مواد
ثبت مواد مستقیم و غیرمستقیم صادره به تولید	

۴-۶-۶- ثبت دستمزد: به ازای دستمزد مستقیم مربوط به ساخت سفارشات حساب کنترل سفارشات در جریان ساخت، بدهکار و حساب کنترل هزینه حقوق و دستمزد، بستانکاری گردد. در دفتر معین حساب هریک از سفارشات معادل دستمزد مستقیم مربوط به همان سفارش، بدهکار می گردد. همچنین به ازاء دستمزد غیرمستقیم در دفتر کل حساب کنترل سربار ساخت، بدهکار و حساب کنترل هزینه حقوق و دستمزد، بستانکاری گردد. ضمناً یادآور می شود که ابتدا باید لیست دستمزد تهیه شده و در دفاتر ثبت گردد. در ثبت لیست دستمزد حساب کنترل هزینه حقوق و دستمزد معادل جمع دستمزد مستقیم و دستمزد غیرمستقیم، بدهکار شده و یا ثبت مربوط به تسهیم هزینه حقوق و دستمزد حساب کنترل هزینه حقوق و دستمزد بسته خواهد شد (به فصل ۴ مراجعه شود).

دفتر کل	دفتر معین
ریال	ریال

×	×	۴- کنترل سفارشات در جریان ساخت
×	×	سفارش شماره (۱)
×	×	سفارش شماره (۲)
×	×	سفارش شماره (۳)
×	×	کنترل سربار ساخت
×	×	کار یا دستمزد غیرمستقیم
×	×	کنترل هزینه حقوق و دستمزد
×	×	ثبت دستمزد مستقیم و غیرمستقیم مربوط به سفارشات

۵-۶-۶- ثبت هزینه های غیرمستقیم واقعی: در طول دوره مالی هزینه های غیرمستقیم به تدریج به مصرف رسیده در دفاتر ثبت می شوند و در پایان دوره مالی بسیاری از هزینه های سربار با انجام اصلاح حساب ها به ثبت می رسند (مانند هزینه استهلاک)، بنابراین به ازاء هزینه های واقعی سربار حساب کنترل سربار ساخت در دفتر کل، بدهکار شده و در دفتر معین هزینه حساب هریک از هزینه های سربار به صورت جداگانه بدهکار می گردد. در مقابل در دفتر کل حساب های مختلفی مانند: حساب های پرداختنی، پیش پرداخت هزینه ها، استهلاک انباشته و... بستانکاری می گردد.

ریال	ریال	ریال
	×××	۵- حساب کنترل سربار ساخت
		هزینه بیمه ×
		هزینه استهلاک ×
		هزینه ملزومات ×
×		حساب های پرداختنی
×		استهلاک انباشته
×		پیش پرداختها
ثبت هزینه های غیر مستقیم واقعی انجام شده طی دوره مالی		

۶-۶-۶ ثبت سربار ساخت جذب شده: به ازای سربار ساخت جذب شده که در هزینه یابی نرمال مورد استفاده قرار می گیرد حساب کنترل سفارشات در جریان ساخت در دفتر کل بدهکار و حساب کنترل سربار ساخت، بستانکار می گردد (مراجعه شود به فصل پنجم) و در دفتر معین حساب هریک از سفارشات معادل سربار ساخت جذب شده همان سفارش، بدهکار می شود.

دفتر کل	دفتر معین	
ریال	ریال	ریال
	×××	۶- کنترل سفارشات در جریان ساخت
		سفارش شماره (۱) ×
		سفارش شماره (۲) ×
		سفارش شماره (۳) ×
×		کنترل سربار ساخت
×		ثبت سربار ساخت جذب شده سفارشات

۶-۶-۷ ثبت بهای تمام شده سفارشات ساخته شده: پس از تکمیل هر سفارش در طول دوره مالی دفتر معین سفارشات بهای تمام شده آن سفارش را نشان می دهد (مانده حساب هر سفارش). سفارشات تکمیل شده به انبار منتقل می گردد، پس به ازای بهای تمام شده سفارشات تکمیل شده، حساب موجودی کالای (سفارشات) ساخته شده معادل بهای تمام شده سفارشات تکمیل شده، بدهکار و حساب کنترل سفارشات در جریان ساخت، بستانکار می گردد و در دفتر معین سفارشات حساب هریک از سفارشات تکمیل شده، بستانکار می گردد. و به این ترتیب حساب سفارشات که طی دوره تکمیل شده اند در دفتر معین سفارشات بسته خواهد شد.

دفتر کل	دفتر معین	
ریال	ریال	ریال
	×	۷- موجودی سفارشات ساخته شده
×		کنترل سفارشات در جریان ساخت

سفارش شماره (۱)

×

سفارش شماره (۲)

×

ثبت بهای تمام شده سفارشات تکمیل شده

اگر در پایان دوره مالی بعضی از سفارشات هنوز تکمیل نشده باشند، حساب کنترل سفارشات در جریان ساخت در دفتر کل و همچنین معین و سفارش به تفکیک و جداگانه دارای مانده، بدهکار است حساب این گونه سفارشات در دفتر معین سفارشات نیز بسته نمی شوند، که این مانده ها به عنوان موجودی سفارشات در جریان ساخت به دوره بعد منتقل می شوند.

۸-۶-۶- ثبت بهای تمام شده سفارشات فروش رفته: سفارشات ساخته شده طی دوره مالی به فروش

می رسند بنابراین، به ازای سفارشات فروش رفته حساب بهای تمام شده سفارشات فروش رفته، بدهکار و حساب موجودی سفارشات ساخته شده، بستانکاری می شوند.

×××

۸- قیمت تمام شده سفارشات فروش رفته

×××

موجودی سفارشات ساخته شده

ثبت بهای تمام شده سفارشات فروش رفته

۹-۶-۶- ثبت بهای فروش سفارشات: معادل بهای فروش هر سفارش (نقد، نسیه یا اسنادی) حساب های

صندوق، بانک اسناد دریافتنی یا حساب های دریافتنی بدهکار و حساب فروش، بستانکاری می شود.

××××

۹- حساب های دریافتنی

××××

فروش

ثبت بهای فروش سفارشات فروش رفته

در پایان دوره مالی حساب بهای تمام شده سفارشات فروش رفته به حساب فروش یا خلاصه حساب سود و زیان بسته می شوند.

۷-۶- محاسبه کسر یا اضافه جذب سر بار

در پایان دوره مالی، ابتدا باید هزینه های واقعی انجام شده مربوط به دواير پشتیبانی به نحوی بین واحدهای تولیدی سرشکن گردد (تسهیم ثانویه)، به این ترتیب هزینه های واقعی دواير تولیدی محاسبه خواهد شد. از مقایسه هزینه های واقعی دواير تولیدی با سر بار ساخت جذب شده این دواير که با استفاده از نرخ جذب سر بار به دست آمده، کسر یا اضافه جذب سر بار تعیین می گردد. البته، باید توجه داشت که برای هر یک از دواير تولیدی کسر یا اضافه جذب سر بار بطور جداگانه محاسبه می گردد.

کسر یا اضافه جذب سر بار را به صورت ماهانه نیز محاسبه می نمایند، ولی معمولاً این محاسبه در پایان دوره مالی انجام می شود، زیرا مبلغ بسیاری از هزینه های واقعی سر بار در پایان دوره مالی مشخص می گردد. کسر یا اضافه جذب سر بار از رابطه زیر به دست می آید.

سر بار ساخت جذب شده - سر بار ساخت واقعی = کسر یا اضافه جذب سر بار

چنانچه هزینه‌های واقعی سربار کمتر از سربار ساخت جذب شده باشد، واحد تولیدی دارای اضافه سربار جذب شده خواهد بود. ولی اگر هزینه‌های واقعی سربار بیشتر از سربار ساخت جذب شده باشد واحد تولیدی کسر جذب سربار خواهد داشت.

جدول ۱-۶- نمونه کارت هزینه سفارش

کارت هزینه سفارش								
نام مشتری.....			شرکت			شماره سفارش		
			تعداد سفارش			تاریخ شروع		
			مشخصات			تاریخ خاتمه		
			دایره					
سربار کارخانه			کار مستقیم			مواد مستقیم		
مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ
							جمع	
دایره								
سربار کارخانه			کار مستقیم			مواد مستقیم		
مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ
							جمع	
خلاصه هزینه‌ها								
<u>جمع</u>			<u>دایره تکمیل</u>			<u>دایره ریخته‌گری</u>		
xx			xx			xx		
xx			xx			xx		
xx			xx			xx		
_____			_____			_____		
xx			xx			xx		
=====			=====			=====		
						مواد مستقیم		
						کار مستقیم		
						سربار کارخانه		
						جمع		

جدول ۲-۶

شرکت تولیدی.....		
صورت قیمت تمام شده کالای ساخته شده و فروش رفته		
برای سال منتهی به ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳XX		
ریال	ریال	ریال
xx		موجودی کالای در جریان ساخت ۱/۱
		اضافه می شود. هزینه های انجام شده طی دوره
		مواد مستقیم :
	xx	موجودی مواد اول دوره
	xxx	اضافه می شود : مواد خریداری شده طی دوره
	xxxx	مواد آماده برای مصرف
	(x)	کسرمی شود : موجودی مواد پایان دوره
	xxx	مواد مصرف شده طی دوره
	(x)	کسرمی شود : مواد غیرمستقیم مصرف شده
	xxx	مواد مستقیم مصرف شده طی دوره
	xxx	اضافه شود: کارمستقیم
	xx	اضافه شود: سربار ساخت جذب شده
xxxx		جمع هزینه های تولید طی دوره
xxxxx		قیمت تمام شده کالای در جریان ساخت طی دوره
(xx)		کسرمی شود: موجودی کالای در جریان ساخت ۱۲/۲۹
xxxx		قیمت تمام شده کالای ساخته شده طی دوره
x		اضافه می شود : موجودی کالای ساخته شده ۱/۱
xxxxx		قیمت تمام شده کالای آماده برای فروش
(xx)		کسرمی شود : موجودی کالای ساخته شده ۱۲/۲۹
xxxx		قیمت تمام شده کالای فروش رفته (قبل از کسر یا اضافه سربار جذب شده)
x		کسریا (اضافه) می شود. اضافه (کسر) سربار جذب شده
xxxx		قیمت تمام شده کالای فروش رفته

باتوجه به جدول فوق درسیستم هزینه یابی نرمال در گزارش بهای تمام شده کالای فروش رفته، کسر جذب سربار به بهای تمام شده کالای فروش رفته اضافه می شود و اضافه جذب سربار از بهای تمام شده کالای فروش رفته کسر می گردد. در هر دو صورت نتیجه بدست آمده بهای تمام شده واقعی کالای فروش رفته خواهد بود. اینک با ارائه یک مثال به تشریح مطالب فوق می پردازیم.

مثال: شرکت تولیدی مهران جهت محاسبه بهای تمام شده محصول از سیستم هزینه یابی سفارشات بر اساس روش هزینه یابی نرمال استفاده می نماید.

این شرکت به ساخت تابلوهایی با اندازه های مختلف اشتغال دارد، که با بکارگیری ورق های آهنی و رنگ و سایر مواد ساخته می شوند.

در تاریخ ۷/۱ دو سفارش دریافت می نماید و شماره های ۲۱ و ۲۲ را به آن اختصاص می دهد. سفارش شماره ۲۱ ساخت ۴۰۰ عدد تابلو به اندازه ۴۰ × ۶۰ سانتی متر می باشد و باید تا تاریخ ۷/۲۵ به سفارش دهنده تحویل گردد. این سفارش جمعاً به مبلغ ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال به فروش رسیده است. سفارش به شماره ۲۲ ساخت ۷۰۰ عدد تابلو به اندازه ۶۰ × ۱۰۰ سانتی متر است و باید تا تاریخ ۸/۲۰ به سفارش دهنده تحویل گردد. این سفارش جمعاً به مبلغ ۹,۱۰۰,۰۰۰ ریال به صورت نسیه به فروش رسید. سفارش ۲۱ و ۲۲ در دودایره برش و تکمیل ساخته می شوند، اطلاعات مربوط به این دو سفارش به قرار زیر است. ۷/۳ خرید ۸۰۰ ورق آهن جمعاً به مبلغ ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال به طور نسیه. ۷/۴ خرید ۲/۰۰۰ کیلو رنگ و سایر مواد جمعاً به مبلغ ۴,۸۰۰,۰۰۰ ریال به طور نقد. سایر اطلاعات به قرار زیر است.

۱- صدور مواد مستقیم به تولید

تاریخ	دوایر	شماره سفارش	تعداد	شرح	مبلغ
۷/۵	برش	۲۱	۹۶ ورق	آهن	۱,۴۴۰,۰۰۰ ریال
۷/۵	برش	۲۲	۴۲۰ ورق	آهن	۳,۷۸۰,۰۰۰ ریال
۷/۵	تکمیل	۲۱	۲۰۰ کیلو	رنگ و سایر	۴۸۰,۰۰۰ ریال
۷/۵	تکمیل	۲۲	۵۰۰ کیلو	رنگ و سایر	۱۲۰,۰۰۰ ریال

۲- هزینه دستمزد باتوجه به خلاصه لیست حقوق و دستمزد و مطابق با کارت اوقات کار کارگران استخراج شده است.

شماره سفارش	دایره برش	دایره تکمیل	جمع
دستمزد مستقیم از تاریخ ۷/۵ تا ۷/۱۰	۳۹۲,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۶۳۲,۰۰۰
دستمزد مستقیم از تاریخ ۷/۵ تا ۷/۱۰	۵۱۴,۵۰۰	۴۶۰,۰۰۰	۹۷۴,۵۰۰
دستمزد غیر مستقیم	۵۲,۰۰۰	-	۵۲/۰۰۰
دستمزد مستقیم از ۷/۱۰ تا ۷/۱۸	-	۲۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰
دستمزد غیر مستقیم	-	۲۶,۰۰۰	۲۶,۰۰۰

۳- سایر هزینه‌های غیرمستقیم واقعی انجام شده در دایره برش ودایره تکمیل عبارت است از:

دایره برش	دایره تکمیلی
هزینه استهلاک ماشین آلات	۵۴,۰۰۰ ریال
هزینه بیمه‌های اجتماعی	۱۹۲,۰۰۰ ریال
هزینه بیمه کارخانه	۴۵,۰۰۰ ریال
	۱۵,۰۰۰ ریال
	۲۰۳,۰۰۰ ریال
	۲۲,۰۰۰ ریال

۴- سربار ساخت به صورت زیر جذب تولید می‌گردد. سربار ساخت جذب شده پس از تکمیل هرسفرارش محاسبه و منظور می‌گردد.

الف) سربار ساخت جذب شده قسمت برش به نرخ ۷۰٪ دستمزد مستقیم

ب) سربار ساخت جذب شده دایره تکمیل به نرخ ۵۰٪ دستمزد مستقیم

۵- سفارش شماره ۲۱ در تاریخ ۷/۲۰ تکمیل و در تاریخ ۷/۲۵ به خریدار تحویل گردید و سفارش شماره ۲۲ در تاریخ ۸/۱۴ تکمیل شد و در ۸/۱۸ به خریدار تحویل گردید.

مطلوبست:

۱- ثبت کلیه عملیات در دفتر روزنامه و انتقال آن به حساب‌های دفتر کل (T)

۲- تهیه و تنظیم دو کارت هزینه سفارش برای سفارشات ۲۱ و ۲۲ محاسبه بهای تمام شده هرسفرارش و نیز محاسبه سودیازیان حاصل از تولید و فروش این سفارشات.

حل مثال:

دفتر معین		دفتر کل
مبلغ جز	بدهکار	بستانکار
ریال	ریال	ریال
۷/۳-۱ کنترل موجودی مواد	۱۲,۰۰۰,۰۰۰	
حساب‌های پرداختنی		۱۲,۰۰۰,۰۰۰
ثبت خرید ۸۰۰ ورق آهن بطور نسیه		
۷/۴-۲ کنترل موجودی مواد	۴,۸۰۰,۰۰۰	
بانک	۴,۸۰۰,۰۰۰	
ثبت خرید رنگ و سایر مواد		
۷/۵-۳ کنترل سفارشات در جریان ساخت		۵,۸۲۰,۰۰۰
سفارش ۲۱ (۴۸۰,۰۰۰ + ۱,۴۴۰,۰۰۰)	۱,۹۲۰,۰۰۰	
سفارش ۲۲ (۱۲۰,۰۰۰ + ۳,۷۸۰,۰۰۰)	۳,۹۰۰,۰۰۰	۵,۸۲۰,۰۰۰
کنترل موجودی مواد		۶,۹۰۰,۰۰۰
ثبت صدور مواد مستقیم به تولید		

۱,۶۰۶,۵۰۰	۷/۷-۴ کنترل سفارشات در جریان ساخت
۶۳۲,۰۰۰	سفارش ۲۱ (۳۲۹,۰۰۰ + ۲۴۰,۰۰۰)
۹۷۴,۵۰۰	سفارش ۲۲ (۵۱۴,۵۰۰ + ۴۶۰,۰۰۰)
۵۲,۰۰۰	کنترل سربار ساخت دایره برش
۵۲,۰۰۰	دستمزد غیرمستقیم
۱,۶۵۸,۵۰۰	کنترل هزینه حقوق و دستمزد
	<u>ثبت دستمزد مستقیم و غیرمستقیم سفارشات</u>

۲۵۰,۰۰۰	۷/۱۸-۵ کنترل سفارشات در جریان ساخت
۲۵۰,۰۰۰	سفارش ۲۲
۲۶,۰۰۰	کنترل سربار ساخت دایره تکمیل
۲۶,۰۰۰	دستمزد غیرمستقیم
۲۷۶,۰۰۰	کنترل هزینه حقوق و دستمزد
	<u>ثبت دستمزد مستقیم و غیرمستقیم سفارشات</u>

۲۹۱,۰۰۰	۷/۲-۶ کنترل سربار ساخت دایره برش
۵۴,۰۰۰	هزینه استهلاک ماشین آلات
۱۹۲,۰۰۰	هزینه بیمه های اجتماعی
۴۵,۰۰۰	هزینه بیمه کارخانه
۵۴,۰۰۰	استهلاک انباشته ماشین آلات
۱۹۲,۰۰۰	سازمان تأمین اجتماعی
۴۵,۰۰۰	پیش پرداخت بیمه
	<u>ثبت هزینه های غیرمستقیم واقعی دایره برش</u>

۲۴۰,۰۰۰	۷/۲۴-۷ کنترل سربار ساخت دایره تکمیل
۱۵,۰۰۰	هزینه استهلاک ماشین آلات
۲۰۳,۰۰۰	هزینه بیمه های اجتماعی
۲۲,۰۰۰	هزینه بیمه کارخانه
۱۵,۰۰۰	استهلاک انباشته ماشین آلات
۲۰۳,۰۰۰	سازمان تأمین اجتماعی
۳۲,۰۰۰	پیش پرداخت بیمه
	<u>ثبت هزینه های غیرمستقیم واقعی دایره تکمیل</u>

دفتر کل		دفتر معین
ریال	ریال	ریال
		۱,۱۰۹,۵۵۰

۸- کنترل سفارشات در جریان ساخت

دایره برش:

سفارش ۲۱ ۲۷۴,۴۰۰

سفارش ۲۲ ۳۶۰,۱۵۰

دایره تکمیل:

سفارش ۲۱ ۱۲۰,۰۰۰

سفارش ۲۲ ۳۵۵,۰۰۰

۶۳۴,۵۵۰

۴۷۵,۰۰۰

کنترل سربار ساخت دایره برش

کنترل سربار ساخت دایره تکمیل

ثبت سربار ساخت جذب شده سفارشات در دواير

محاسبات :

سربار ساخت جذب شده از حاصل ضرب مبنای واقعی در نرخ جذب سربار بدست می آید و از آنجا که نرخ جذب سربار دایره برش معادل ۷۰٪ دستمزد مستقیم این دایره و نرخ جذب سربار دایره تکمیل معادل ۵۰٪ دستمزد مستقیم این دایره است. سربار ساخت جذب شده هر سفارش در هر یک از دواير برش و تکمیل به صورت زیر محاسبه می گردد.

$$۳۹۲,۰۰۰ \times ۷۰\% = ۲۷۴,۴۰۰$$

$$۵۱۴,۵۰۰ \times ۷۰\% = ۳۶۰,۱۵۰$$

$$۲۴۰,۰۰۰ \times ۵۰\% = ۱۲۰,۰۰۰$$

$$(۴۶۰,۰۰۰ + ۲۵۰,۰۰۰) \times ۵۰\% = ۳۵۵,۰۰۰$$

$$۲۷۴,۴۰۰ + ۳۶۰,۱۵۰ = ۶۳۴,۵۵۰$$

$$۱۲۰,۰۰۰ + ۳۵۵,۰۰۰ = ۴۷۵,۰۰۰$$

$$۶۳۴,۵۵۰ + ۴۷۵,۰۰۰ = ۱,۱۰۹,۵۵۰$$

سربار ساخت جذب شده سفارش ۲۱ در دایره برش

سربار ساخت جذب شده سفارش ۲۲ در دایره برش

سربار ساخت جذب شده سفارش ۲۱ در دایره تکمیل

سربار ساخت جذب شده سفارش ۲۲ در دایره تکمیل

جمع سربار ساخت جذب شده دایره برش

جمع سربار ساخت جذب شده دایره تکمیل

جمع سربار ساخت جذب شده دواير

سفارش ۲۲	
	۳,۹۰۰,۰۰۰
	۹۷۴,۵۰۰
	۲۵۰,۰۰۰
	۳۶۰,۰۰۰
	۳۵۵,۰۰۰
	۵,۸۳۹,۶۵۰

سفارش ۲۱	
	۱,۹۲۰,۰۰۰
	۶۳۲,۰۰۰
	۲۷۴,۴۰۰
	۱۲۰,۰۰۰
	۳,۹۴۶,۴۰۰

ریال	ریال	ریال
	۸۷۸,۶۰۵۰	۹- موجودی کالای ساخته شده
۸۷۸,۶۰۵۰		کنترل سفارشات در جریان ساخت
	۲,۹۴۶,۴۰۰	سفارش ۲۱
	۵۸۳۹۶۵۰	سفارش ۲۲
		ثبت بهای تمام شده سفارشات ساخته شده

ریال	ریال	ریال
	۸,۷۸۶,۰۵۰	۱۰- قیمت تمام شده کالای فروش رفته
		موجودی کالای ساخته شده
	۲,۹۴۶,۴۰۰	سفارش ۲۱
	۵,۸۳۹,۶۵۰	سفارش ۲۲
		ثبت قیمت تمام شده کالای فروش رفته

کنترل سربرار دایره تکمیل

۱۲۰,۰۰۰	۲۶,۰۰۰
۳۵۵,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰
۲۰۹,۰۰۰	

۲۹۱,۵۵۰	۱۱- کنترل سربرار ساخت دایره برش
۲۰۹,۰۰۰	کنترل سربرار ساخت دایره تکمیل
۵۰۰,۵۵۰	کسر یا اضافه جذب سربرار
	ثبت بستن حساب های کنترل سربرار ساخت دواير
۵۰۰,۵۵۰	۱۲- کسر یا اضافه جذب سربرار
۵۰۰,۵۵۰	قیمت تمام شده کالای فروش رفته
	ثبت بستن حساب کسر یا اضافه جذب سربرار با بهای تمام شده سفارشات فروش رفته
۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۳- ۷/۲۵ بانک
۵,۰۰۰,۰۰۰	فروش
	ثبت بهای فروش سفارش ۲۱ به صورت نقد

تذکر:

۱- برای هریک از دواير توليدی حساب کنترل سربار ساخت جداگانه در نظر گرفته می شود و کلیه هزینه های غیرمستقیم واقعی مربوط به آن دایره به این حساب، بدهکاری می گردد. از سوی دیگر با استفاده از جدول تسهیم ثانویه و با بکارگیری یک مبنای مناسب، نرخ جذب سربار ساخت برای هریک از دواير توليدی به صورت جداگانه محاسبه می گردد. از حاصل ضرب مبنای واقعی در نرخ جذب سربار ساخت هر دایره توليدی، سربار ساخت جذب شده آن دایره محاسبه می گردد.

۲- در پایان دوره مالی از مقایسه هزینه های واقعی سربار هر دایره با سربار ساخت جذب شده همان دایره، کسر یا اضافه جذب سربار مربوط به همان دایره بدست می آید.

اگر هزینه های واقعی سربار بیشتر از سربار ساخت جذب شده باشد، کسر جذب سربار و اگر هزینه های واقعی سربار کمتر از سربار ساخت جذب شده باشد اضافه جذب سربار خواهیم داشت. در واقع طرف بدهکار حساب کنترل سربار ساخت نشان دهنده هزینه های واقعی و طرف بستانکار حساب کنترل سربار ساخت نشان دهنده سربار ساخت جذب شده می باشد، مانده این حساب کسریا اضافه جذب سربار خواهد بود.

۳- برای بستن حساب کنترل سربار ساخت باید مانده این حساب به حساب کسریا اضافه جذب سربار منتقل گردد. در مثال مربوط به شرکت توليدی مهران که دارای دو دایره توليدی برش و تکمیل است، حساب کنترل سربار ساخت دایره برش مبلغ ۲۹۱,۵۵۰ ریال مانده بستانکار و حساب کنترل سربار ساخت دایره تکمیل مبلغ ۲۰۹,۰۰۰ ریال مانده بستانکار دارد. برای بستن این دو حساب باید آنها بدهکار شده و در مقابل حساب کسریا اضافه جذب سربار معادل جمع این دو مبلغ بستانکار خواهد شد.

۴- حساب کسریا اضافه جذب سربار که حساسی است، موقت به دو صورت بسته خواهد شد.

الف) چنانچه مبلغ کسریا اضافه جذب سربار قابل ملاحظه نباشد، به حساب قیمت تمام شده کالای فروش رفته منتقل می گردد. در این کتاب به همین صورت عمل خواهد شد.

ب) اگر مبلغ کسریا اضافه جذب سربار مبلغ قابل ملاحظه باشد باید به حساب سفارشات در جریان ساخت، کالای ساخته شده و بهای تمام شده کالای فروش رفته سرشکن شود این تخصیص به نسبت سربار جذب شده هریک از این حساب ها یا مانده پایان دوره این حساب ها انجام خواهد شد. این موضوع سال های بعد در سطوح بالاتر تحصیلی مورد مطالعه قرار خواهد گرفت.

۵- با فرض اینکه سفارش شماره ۲۱ به صورت نقد و سفارش ۲۲ به صورت نسبه به فروش رسیده باشد. ثبت های مربوط انجام شده است (ثبت ۱۳ و ۱۴).

۶- شکل های شماره (۲-۶ و ۳-۶) دو کارت هزینه سفارش مربوط به سفارشات ۲۱ و ۲۲ می باشد.

۷- با کسر بهای تمام شده سفارش های ۲۱ و ۲۲ از بهای فروش این دو سفارش، سود یا زیان حاصل از توليد و فروش آنها محاسبه می گردد.

$$۵/۰۰۰/۰۰۰ - ۲/۹۴۶/۴۰۰ = ۲/۰۵۳/۶۰۰$$

ریال سود ویژه سفارش ۲۱

$$۹/۱۰۰/۰۰۰ - ۵,۸۳۹,۶۵۰ = ۳,۲۶۰,۳۵۰$$

ریال سود ویژه سفارش ۲۲

حساب‌های دفتر کل

کنترل سفارشات در جریان ساخت		کنترل موجودی مواد	
۸,۷۸۶,۰۵۰ (۹)	۵,۸۲۰,۰۰۰ (۳)	۵,۸۲۰,۰۰۰ (۳)	۱۲,۰۰۰,۰۰۰ (۱)
	۱,۶۰۶,۵۰۰ (۴)	<u>۱۰,۹۸۰,۰۰۰</u>	<u>۴,۸۰۰,۰۰۰</u> (۲)
	۲۵۰,۰۰۰ (۵)		مانده ۱۰,۹۸۰,۰۰۰
	<u>۱,۱۰۹,۵۵۰ (۸)</u>		
موجودی کالای ساخته شده		کنترل هزینه حقوق و دستمزد	
<u>۸,۷۸۶,۰۵۰ (۱۰)</u>	<u>۸,۷۸۶,۰۵۰ (۹)</u>	۱,۶۵۸,۵۰۰ (۴)	xxxxxx
		<u>۲۷۶,۰۰۰</u> (۵)	
کسر یا اضافه جذب سربار		کنترل سربار ساخت دایره برش	
۵۰۰,۵۵۰ (۱۱)	۵۰۰,۵۵۰ (۱۲)	۶۳۴,۵۵۰ (۸)	۵۲,۰۰۰ (۴)
			۲۹۱,۰۰۰ (۶)
			<u>۲۹۱,۵۵۰ (۱۱)</u>
قیمت تمام شده کالای فروش رفته		کنترل سربار دایره تکمیل	
۵۰۰,۵۵۰ (۱۲)	۸,۷۸۶,۰۵۰ (۱۰)	۴۷۵,۰۰۰ (۸)	۲۶,۰۰۰ (۵)
	۸,۲۸۵,۵۰۰		۲۴۰,۰۰۰ (۷)
			<u>۲۰۹,۰۰۰ (۱۱)</u>
		فروش	
		۵,۰۰۰,۰۰۰ (۱۳)	
		<u>۹,۱۰۰,۰۰۰ (۱۴)</u>	

در صورتی که کسر یا اضافه جذب سربار کارخانه به قیمت تمام شده کالای فروش رفته بسته شود، صورت قیمت تمام شده کالای ساخته شده و فروش رفته به صورت جدول (۵-۶) ارائه می گردد.

فرم شماره ۳-۶

کارت هزینه سفارش								
نام مشتری						شماره سفارش ۲۱		
تعداد سفارش ۴۰۰ عدد تابلو						تاریخ شروع ۱۳**/۷/۱		
مشخصات سفارش ابعاد ۴۰×۶۰ باورق آهن						تاریخ تحویل ۱۳**/۷/۲۵		
بهای فروش یک واحد ۱۲,۵۰۰ ریال						دایره برش		
سربار مستقیم			کار مستقیم			مواد مستقیم		
مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ
۲۷۴,۴۰۰			۳۹۲,۰۰۰		۷/۵	۱,۴۴,۰۰۰	آهن ورق	۷/۵
۲۷۴,۴۰۰			۳۹۲,۰۰۰			۱,۴۴۰,۰۰۰	جمع	
دایره تکمیل								
سربار ساخت			کار مستقیم			مواد مستقیم		
مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ	مبلغ	شرح	تاریخ
۱۲۰,۰۰۰			۲۴۰,۰۰۰		۷/۸	۴۸۰,۰۰۰	رنگ	۷/۸
۱۲۰,۰۰۰			۲۴۰,۰۰۰			۴۸۰,۰۰۰	جمع	
خلاصه هزینه ها								
جمع			دایره تکمیل			دایره برش		
۱,۹۲۰,۰۰۰			۴۸۰,۰۰۰			۱,۴۴۰,۰۰۰		
۶۳۲,۰۰۰			۲۴۰,۰۰۰			۳۹۲,۰۰۰		
۳۹۴,۴۰۰			۱۲۰,۰۰۰			۲۷۴,۴۰۰		
<u>۲,۹۴۶,۴۰۰</u>			<u>۸۴۰,۰۰۰</u>			<u>۲,۱۰۶,۴۰۰</u>		
						مواد مستقیم		
						کار مستقیم		
						سربار ساخت		
						جمع*		

* قبل از تخصیص اضافه جذب سربار

فرم شماره ۴-۶

<p>کارت هزینه سفارش</p> <p>نام مشتری:</p> <p>تعداد سفارش: ۷۰۰ عدد تابلو</p> <p>مشخصات سفارش ابعاد ۱۰۰×۶۰ باورق آهن</p> <p>بهای فروش یک واحد: آهن ورق ۱۳/۰۰۰ ریال</p>	<p>شماره سفارش ۲۲</p> <p>تاریخ شروع ۱۳XX/۱</p> <p>تاریخ تحویل ۱۳XX/۸/۲۰</p>
<p>دایره برش</p>	

مواد مستقیم			کار مستقیم			سربار مستقیم		
تاریخ	شرح	مبلغ	تاریخ	شرح	مبلغ	تاریخ	شرح	مبلغ
۷/۵	آهن ورق	۳,۷۸۰,۰۰۰	۷/۵		۵۱۴,۵۰۰			۳۶۰,۱۵۰
جمع		۳,۷۸۰,۰۰۰			۵۱۴,۵۰۰			۳۶۰,۱۵۰

دایره تکمیل

مواد مستقیم			کار مستقیم			سربار ساخت		
تاریخ	شرح	مبلغ	تاریخ	شرح	مبلغ	تاریخ	شرح	مبلغ
۷/۸	رنگ	۱۲۰,۰۰۰	۷/۱۰		۴۶۰,۰۰۰			۳۵۵,۰۰۰
جمع		۱۲۰,۰۰۰			۷۱۰,۰۰۰			۳۵۵,۰۰۰

خلاصه هزینه ها

مواد مستقیم	دایره برش	دایره تکمیل	جمع
۳,۷۸۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۳,۹۰۰,۰۰۰	
۵۱۴,۵۰۰	۷۱۰,۰۰۰	۱,۲۲۴,۵۰۰	
۳۶۰,۱۵۰	۳۵۵,۰۰۰	۷۱۵,۱۵۰	
<u>۴,۶۵۴,۶۵۰</u>	<u>۱۱,۸۵,۰۰۰</u>	<u>۵۸,۳۹,۶۵۰</u>	<u>جمع</u>

شرکت تولیدی مهران
صورت قیمت تمام شده کالای ساخته شده و کالای فروش رفته
برای سال منتهی به ۱۳xx/۱۲/۲۹

ریال	ریال	ریال
- ۰ -		موجودی کالای در جریان ساخت اول دوره
		اضافه می شود : هزینه های طی دوره
		مواد مستقیم :
	- ۰ -	موجودی مواد اول دوره
	۱۶,۸۰۰,۰۰۰	اضافه می شود: مواد خریداری شده طی دوره
	۱۶,۸۰۰,۰۰۰	مواد حاضر به مصرف
	۱۰,۹۸۰,۰۰۰	کسر می شود: موجود مواد پایان دوره
۵,۸۲۰,۰۰۰		مواد مستقیم مصرف شده
۱,۸۵۶,۵۰۰		کار مستقیم
۱,۱۰۹,۵۵۰		سربار ساخت جذب شده
۸۷۸۶۰۵۰		جمع هزینه های تولید طی دوره
۸۷۸۶۰۵۰		قیمت تمام شده کالای در جریان ساخت طی دوره
- ۰ -		کسر می شود موجودی کالای در جریان ساخت پایان دوره
۸۷۸۶۰۵۰		قیمت تمام شده کالای ساخته شده طی دوره
- ۰ -		اضافه می شود: موجودی کالای ساخته شده اول دوره
۸۷۸۶۰۵۰		قیمت تمام شده کالای آماده برای فروش
- ۰ -		کسر می شود: موجودی کالای ساخته شده پایان دوره
۸,۷۸۶,۰۵۰		قیمت تمام شده کالای فروش رفته قبل از کسر یا اضافه جذب سربار
۵۰۰,۵۵۰		کسر می شود: اضافه جذب سربار
۸,۲۸۵,۵۰۰		قیمت تمام شده کالای فروش رفته طی دوره

تذکر:

- ۱- در مثال مربوط به شرکت تولیدی مهران موجودی کالای در جریان ساخت و موجودی کالای ساخته شده در ابتدا و پایان دوره مالی وجود ندارد. در واقع گزارش فوق مربوط به دوسفارش ۲۱ و ۲۲ می باشد.
- ۲- اضافه جذب سربار از بهای تمام شده کالای فروش رفته (قبل از تعدیل) کسر می گردد، تا بهای تمام شده واقعی کالای فروش رفته به دست آید.

الف) پرسش‌ها

- ۱- برای محاسبه بهای تمام شده محصول چند سیستم اصلی وجود دارد آنها را نام ببرید.
- ۲- آیا استفاده از یک سیستم هزینه‌یابی در اختیار حسابدار است؟ توضیح دهید.
- ۳- سیستم هزینه‌یابی سفارشات در چه شرایط و در کدام واحدهای تولیدی کاربرد دارد، ضمن شرح مطلب سه نمونه را نام ببرید.
- ۴- مشخصات یک کارت هزینه سفارش را شرح دهید.
- ۵- از کارت هزینه سفارش به چه منظور استفاده می‌شود؟
- ۶- سود یا زیان واحد تولیدی که در پایان دوره و یا در زمان‌های کوتاه تر محاسبه می‌شود. نشان‌دهنده چه نوع سود و زبانی است؟ شرح دهید.
- ۷- آیا سود یا زیان واحد تولیدی که در پایان دوره محاسبه شده سود یا زیان حاصل از تولید و فروش یک سفارش خاص را به صورت جداگانه نشان می‌دهد؟ شرح دهید.
- ۸- سود یا زیان حاصل از فروش یک واحد از هر سفارش به چه صورت محاسبه می‌شود؟ با ارائه یک مثال آن را شرح دهید.
- ۹- در کارت هزینه سفارش کدام یک از عوامل مربوط به یک سفارش درج می‌گردد؟ شرح دهید.
- ۱۰- روش‌های محاسبه بهای تمام شده در سیستم هزینه‌یابی سفارشات را نام ببرید.
- ۱۱- چه تفاوت‌هایی بین روش‌های محاسبه بهای تمام شده محصول وجود دارد؟ شرح دهید.
- ۱۲- در روش هزینه‌یابی واقعی عوامل هزینه شامل مواد، دستمزد و سربار با چه قیمتی به حساب‌ها منظور می‌شود؟
- ۱۳- در روش هزینه‌یابی نرمال عوامل هزینه به چه قیمتی در حساب‌ها منظور می‌شوند؟
- ۱۴- در روش هزینه‌یابی استاندارد، عوامل هزینه به چه قیمتی به حساب‌ها منظور می‌شوند؟
- ۱۵- در روش‌های هزینه‌یابی عوامل هزینه به کدام حساب، بدهکار و به کدام حساب بستانکار می‌شود؟ توضیح دهید.
- ۱۶- سه سند و مدرک لازم در هزینه‌یابی سفارشات را نام ببرید.
- ۱۷- استفاده از هزینه‌های واقعی سربار کارخانه در ماه‌های مختلف چه اشکالی در محاسبه بهای تمام شده محصول بوجود می‌آورد؟ توضیح دهید.
- ۱۸- زمان صدور مواد مستقیم و غیرمستقیم به تولید، کدام حساب‌ها، بدهکار می‌شوند؟
- ۱۹- در پایان دوره مالی حساب‌های بهای تمام شده کالای فروش رفته و فروش با کدام حساب بسته می‌شوند؟ توضیح دهید.
- ۲۰- کسریا اضافه جذب سربار از مقایسه کدام گروه از هزینه‌ها بدست می‌آید؟
- ۲۱- اگر مشخصات دواير تولیدی از هر نظریکسان باشد، به نظر شما باید برای این قبیل دواير یک نرخ جذب سربار مشترک محاسبه شود یا برای هر دایره تولیدی نرخ جذب سربار جداگانه محاسبه شود؟ شرح دهید.
- ۲۲- اگر دواير تولید دارای مشخصات یکسان نباشند محاسبه نرخ جذب سربار مشترک برای این قبیل دواير چه اشکالاتی را به همراه خواهد داشت؟ شرح دهید.

ب) پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- کدام یک از عوامل تشکیل دهنده بهای تمام شده در روش هزینه‌یابی نرمال براساس مبلغ واقعی به حساب‌ها منظور می‌شود؟

الف) مواد اولیه، سربار ساخت

ب) مواد اولیه، دستمزد مستقیم

ج) فقط مواد اولیه

د) فقط دستمزد مستقیم

۲- سربار جذب شده هر سفارش چه موقع محاسبه می‌شود؟

الف) در ابتدای دوره مالی

ب) در پایان دوره مالی

ج) پس از تکمیل سفارش

د) زمان فروش سفارش

۳- به ازای مواد مستقیم صادره به تولید برای ساخت سفارشات کدام حساب بدهکار می‌شود؟

الف) حساب موجودی کالای ساخته شده

ب) حساب کنترل سربار ساخت

ج) حساب هزینه‌های واقعی انجام شده

د) حساب کنترل سفارشات در جریان ساخت

۴- کسر یا اضافه جذب سربار از اختلاف کدامیک از موارد زیر به دست می‌آید؟

الف) هزینه‌های واقعی انجام شده و سربار ساخت پیش بینی شده

ب) هزینه‌های واقعی انجام شده یا سربار ساخت جذب شده

ج) سربار ساخت پیش بینی شده و سربار ساخت جذب شده

د) سربار ساخت واقعی با نرخ جذب سربار

۵- در سیستم هزینه‌یابی سفارشات با استفاده از روش هزینه‌یابی نرمال، مواد غیرمستقیم خریداری شده به کدام

یک از این حساب‌ها، بدهکار می‌شود؟

الف) حساب کنترل سربار ساخت

ب) حساب کنترل کالای در جریان ساخت

ج) حساب کنترل موجودی مواد

د) سربار ساخت جذب شده

۶- فوق العاده دستمزد اضافه کاری کارگران به کدام یک از دلایل زیر می‌تواند به حساب سفارش خاص منظور شود؟

الف) عقب ماندگی تولید به علت قطع جریان برق

ب) تقاضای سفارش دهنده مبنی بر تحویل زودتر سفارش

ج) افزایش میزان تولید

د) عدم برنامه ریزی صحیح تولید از سوی مدیران

۷- شرکت تولیدی گرجی بهای تمام شده محصول را براساس سیستم سفارشات و با استفاده از روش

هزینه‌یابی نرمال محاسبه می‌نماید. محصولات در دودایره الف وب تولید می‌شوند و نرخ جذب سربار دایره

تولیدی الف معادل ۵۰٪ دستمزد مستقیم و برای دایره تولیدی ب ۱۵۰٪ دستمزد مستقیم می‌باشد. یک سفارش با

شماره (۵۱) در دوره مالی جاری شروع و در همین دوره تکمیل شده است. هزینه‌های انجام شده برای تکمیل

این سفارش به قرار صفحه بعد است:

دایره تولیدی الف		دایره تولیدی ب
مواد اولیه	۷۵,۰۰۰ ریال	۳۰,۰۰۰ ریال
کارمستقیم	؟	۱۲,۰۰۰ ریال
سر بار ساخت	۱۸,۰۰۰ ریال	؟
بهای تمام شده سفارش (۵۱) چند ریال است؟		
الف) ۱۶۲,۰۰۰ ریال	ب) ۱۷۷,۰۰۰ ریال	ج) ۲۰۴,۰۰۰ ریال
اطلاعات بدست آمده از دفاتر شرکت سهامی نامجو در سال مالی جاری به قرار زیر است		
	اول دوره	پایان دوره
موجودی مواد اولیه	۱۹۰,۰۰۰ ریال	۱۵۰,۰۰۰ ریال
موجودی کالای در جریان ساخت	۱۲۰,۰۰۰ ریال	۸۵,۰۰۰ ریال
موجودی کالای ساخته شده	۲۶۵,۰۰۰ ریال	۲۱۰,۰۰۰ ریال
سایر اطلاعات به قرار زیر است		
خرید مواد اولیه	۴۱۰,۰۰۰ ریال	
دستمزد مستقیم	۳۵۰,۰۰۰ ریال	
نرخ ساعتی دستمزد ۲۵ ریال است		
نرخ جذب سر بار در هر ساعت ۸ ریال محاسبه شده است.		
باتوجه به اطلاعات فوق به سؤالات ۹، ۱۰ و ۱۱ پاسخ صحیح را انتخاب کنید.		
۸- بهای اولیه محصولات ساخته شده چه مبلغ است؟		
الف) ۷۲۰,۰۰۰ ریال	ب) ۳۷۰,۰۰۰ ریال	ج) ۸۰۰,۰۰۰ ریال
۹- هزینه تبدیل محصولات ساخته شده چه مبلغ است؟		
الف) ۵۲۲,۰۰۰ ریال	ب) ۵۶۲,۰۰۰ ریال	ج) ۴۶۲,۰۰۰ ریال
۱۰- بهای تمام شده کالای ساخته شده چه مبلغ است؟		
الف) ۸۷۷,۰۰۰ ریال	ب) ۹۴۷,۰۰۰ ریال	ج) ۹۱۲,۰۰۰ ریال
اطلاعات بدست آمده از دفاتر کارخانه آزمایش در پایان دوره مالی به صورت زیر است.		
	اول دوره	پایان دوره
موجودی مواد اولیه	۴۲۰,۰۰۰ ریال	۴۸۰,۰۰۰ ریال
موجودی کالای در جریان ساخت	۵۰۰,۰۰۰ ریال	۷۰۰,۰۰۰ ریال
موجودی کالای ساخته شده	۹۵۰,۰۰۰ ریال	۶۵۰,۰۰۰ ریال
دستمزد مستقیم		۵۵۰,۰۰۰
سر بار ساخت جذب شده		۲۵۰,۰۰۰
بهای تمام شده کالای ساخته شده		۲,۷۰۰,۰۰۰

با استفاده از اطلاعات فوق در سؤالات ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ پاسخ صحیح را انتخاب کنید.

۱۱- مواد مصرفی طی دوره چه مبلغ است؟

- الف) ۱,۳۰۰,۰۰۰ ریال
ب) ۲,۱۰۰,۰۰۰ ریال
ج) ۲,۹۰۰,۰۰۰ ریال
د) ۲,۴۰۰,۰۰۰ ریال

۱۲- بهای مواد خریداری شده چه مبلغ است؟

- الف) ۲,۴۶۰,۰۰۰ ریال
ب) ۱,۳۶۰,۰۰۰ ریال
ج) ۲,۱۶۰,۰۰۰ ریال
د) ۲,۹۶۰,۰۰۰ ریال

۱۳- بهای تمام شده کالای فروش رفته چه مبلغ است؟

- الف) ۳,۸۰۰,۰۰۰ ریال
ب) ۳,۲۰۰,۰۰۰ ریال
ج) ۲,۴۰۰,۰۰۰ ریال
د) ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۱۴- دستمزد غیرمستقیم جزء کدام یک از موارد زیر است و در چه گروهی طبقه بندی می شود؟

- الف) هزینه های دوره
ب) بهای اولیه
ج) هزینه های سربار
د) هزینه تبدیل

۱۵- کارخانه تولیدی اروند اطلاعات زیر را که مربوط به دوره مالی جاری است در پایان دوره اعلام نموده است.

در این کارخانه دوسفارش با شماره های ۱۰ و ۱۱ در جریان ساخت است که اطلاعات مربوط به آنها عبارت است از:

سفارش شماره ۱۰	سفارش شماره ۱۱
مواد اولیه	ریال ۲۰,۰۰۰
کارمستقیم	ریال ۱۴,۰۰۰
نرخ جذب سربار	۵۰٪ دستمزد

در پایان دوره مالی پس از مشخص شدن هزینه های واقعی سربار، سربار ساخت سفارش شماره (۱۰) مبلغ ۸,۰۰۰

ریال و سربار ساخت سفارش (۱۱) مبلغ ۵,۰۰۰ ریال می باشد. اگر سفارش شماره (۱۰) در پایان دوره مالی تکمیل

شده باشد. مانده حساب موجودی کالای در جریان ساخت پایان دوره براساس روش هزینه یابی نرمال کدام است؟

- الف) ۹۵,۰۰۰ ریال
ب) ۹۳,۰۰۰ ریال
ج) ۵۱,۰۰۰ ریال
د) ۵۴,۰۰۰ ریال

ج) مسائل

۱-۶- شرکت سهامی کارتن ایران از سیستم هزینه یابی سفارش استفاده می نماید. اطلاعات مربوط به دوره مالی

جاری از دفاتر شرکت استخراج شده است.

پایان دوره	اول دوره
موجودی مواد مستقیم	ریال ۱,۲۵۰,۰۰۰
موجودی سفارشات در جریان ساخت	ریال ۷۸۰,۰۰۰
موجودی کالای ساخته شده	ریال ۱,۹۰۰,۰۰۰
خرید مواد طی دوره	ریال ۳,۱۸۰,۰۰۰

کارمستقیم	۲,۱۷۰,۰۰۰ ریال
سربار ساخت به نرخ ۶۰٪ دستمزد مستقیم	۱,۳۰۲,۰۰۰ ریال
هزینه‌های واقعی سربار در پایان دوره	۱,۱۸۲,۰۰۰ ریال

مطلوبست :

تهیه صورت قیمت تمام شده کالای ساخته شده و فروش رفته شرکت
 ۲-۶- شرکت سهامی کاردان جهت محاسبه بهای تمام شده محصول از سیستم هزینه‌یابی سفارشات استفاده می‌نماید و اطلاعات مربوط به موجودی‌های اول دوره به قرار زیر است:

موجودی مواد مستقیم	۱,۱۵۰,۰۰۰ ریال
موجودی کالای در جریان ساخت (سفارش ۱۱۰)	۵۶۵,۰۰۰ ریال
موجودی کالای ساخته شده (۱۰۶)	۱,۷۵۰,۰۰۰ ریال

سایر اطلاعات:

- ۱- در این شرکت سه سفارش با شماره‌های (۱۱۰، ۱۱۱ و ۱۱۲) در جریان ساخت می‌باشد.
- ۲- مواد مستقیم خریداری شده مبلغ ۴,۶۰۰,۰۰۰ ریال و مواد غیرمستقیم خریداری شده مبلغ ۴۲۰,۰۰۰ ریال به صورت نقد می‌باشد.
- ۳- صدور مواد مستقیم به تولید مبلغ ۳,۲۰۰,۰۰۰ ریال است که برای سفارشات ۱۱۰، ۱۱۱ و ۱۱۲ به ترتیب مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال، ۱,۶۵۰,۰۰۰ ریال و ۱,۳۵۰,۰۰۰ ریال می‌باشد.
- ۴- صدور مبلغ ۱۸۰,۰۰۰ ریال مواد غیرمستقیم به تولید.
- ۵- دستمزد مستقیم سفارشات ۱۱۰، ۱۱۱ و ۱۱۲ به ترتیب ۱۷۰,۰۰۰ ریال، ۴۶۵,۰۰۰ ریال و ۳۸۰,۰۰۰ ریال می‌باشد.
- ۶- دستمزد غیرمستقیم مبلغ ۱۵۵,۰۰۰ ریال است.
- ۷- سایر هزینه‌های غیرمستقیم واقعی مبلغ ۳۶۵,۰۰۰ ریال می‌باشد.
- ۸- هزینه‌های واقعی سربار با درصدهای زیرین سفارشات سرشکن می‌گردد. سفارش ۱۱۰ ۲۰٪، سفارش ۱۱۱ ۵۵٪ و سفارش شماره ۱۱۲ ۲۵٪.
- ۹- طی دوره مالی جاری سفارشات ۱۱۰ و ۱۱۱ تکمیل گردیده است.
- ۱۰- سفارشات شماره (۱۰۶ و ۱۱۰) به خریدار تحویل گردید.

مطلوبست :

- ۱- ثبت عملیات مربوط به دوره مالی در دفتر روزنامه و انتقال اقلام به دفتر کل به فرم (T)
- ۲- تهیه سه کارت هزینه سفارش و محاسبه بهای تمام شده هر سفارش در کارت مربوط
- ۳- تهیه صورت قیمت تمام شده کالای ساخته شده و کالای فروش رفته برای دوره مالی
- ۳-۶- شرکت سهامی باستان که یک واحد تولیدی است از سیستم هزینه‌یابی سفارشات جهت محاسبه بهای تمام شده محصول استفاده می‌نماید. اطلاعات زیر در تیر ماه سال جاری در دست است.
- ۱- یک سفارش با شماره (۴۵) به عنوان موجودی سفارشات در جریان ساخت اول دوره شرکت وجود دارد که

بهای تمام شده آن در ابتدای دوره مالی شامل اقلام زیر است:

مواد اولیه	ریال ۱۸۴,۰۰۰
کار مستقیم	ریال ۱۲۸,۰۰۰
سربار ساخت جذب شده	ریال ۶۴,۰۰۰
جمع	ریال ۳۷۶,۰۰۰

۲- سربار ساخت بر مبنای ۵۰٪ کار مستقیم جذب تولید می شود و در پایان هر ماه کسر یا اضافه جذب سربار محاسبه و به قیمت تمام شده کالای فروش رفته انتقال می یابد.

۳- دوفشارش با شماره های ۴۶ و ۴۷ در اوایل تیرماه دریافت شد و اقدام به تولید آنها گردید.

۴- جمع مواد مصرف شده در تیرماه مبلغ ۴۲۶,۰۰۰ ریال می باشد.

۵- جمع هزینه کار مستقیم در تیرماه مبلغ ۲۵۲,۰۰۰ ریال است.

۶- جمع هزینه های واقعی سربار ساخت در پایان تیرماه مبلغ ۲۲۰,۰۰۰ ریال است.

۷- در پایان تیرماه سفارشات ۴۵ و ۴۶ تکمیل گردید، ولی سفارش شماره ۴۷ به عنوان موجودی کالای در جریان ساخت می باشد که باید در مردادماه تکمیل شود. هزینه مواد مستقیم و کار مستقیم سفارش شماره ۴۷ به ترتیب مبلغ ۱۲۰,۰۰۰ ریال و ۵۶,۰۰۰ ریال می باشد.

مطلوبست :

۱- محاسبه قیمت تمام شده کالای ساخته شده در تیرماه سال جاری

۲- محاسبه کسر یا اضافه جذب سربار در پایان تیرماه

۴-۶ شرکت تولیدی آرمان از سیستم هزینه یابی سفارشات جهت محاسبه بهای تمام شده محصول استفاده می نماید. اطلاعات مربوط به عملیات شهریور ماه سال جاری به قرار زیر است:

موجودی کالای در جریان ساخت ۶/۱	ریال ۳۷۵,۰۰۰
خرید مواد اولیه به صورت نقد	ریال ۴۵۰,۰۰۰
صدور مواد اولیه به تولید	ریال ۲۴۰,۰۰۰
صدور مواد غیر مستقیم	ریال ۹۰,۰۰۰
دستمزد مستقیم	ریال ۷۲۰,۰۰۰
دستمزد غیر مستقیم	ریال ۳۶۰,۰۰۰
سربار ساخت واقعی	ریال ۷۶۰,۰۰۰

سربار ساخت جذب شده با نرخ ۱۸۵٪ دستمزد مستقیم

سفارشات به قیمت تمام شده ۱,۳۲۰,۰۰۰ ریال در شهریورماه تکمیل گردید. سفارشات به قیمت تمام شده ۱,۵۰۰,۰۰۰ ریال با ۲۵٪ سود نسبت به قیمت تمام شده نقداً به فروش رسید.

مطلوبست :

۱- ثبت کلیه عملیات مربوطه به شهریورماه در دفتر روزنامه

- ۲- تعیین مانده حساب کالای در جریان ساخت پایان دوره
- ۳- محاسبه کسریا اضافه جذب سربار و انتقال این مانده به حساب قیمت تمام شده کالای فروش رفته.
- ۵-۶- شرکت سهامی پاک وش دارای دودایره ماشین کاری ومونتازمی باشد. اطلاعات مربوط به تولید در دی ماه سال جاری به قرار زیر است:

خرید مواد اولیه	۱,۲۰۰,۰۰۰ ریال
صدور مواد مستقیم به تولید	۹۶۰,۰۰۰ ریال
صدور مواد غیرمستقیم	۸۰,۰۰۰ ریال
دستمزد مستقیم	۷۸۰,۰۰۰ ریال
دستمزد غیرمستقیم	۱۰۰,۰۰۰ ریال
هزینه بیمه و تعمیر	۲۴۰,۰۰۰ ریال
هزینه استهلاک ماشین آلات	۱۲۰,۰۰۰ ریال

سربار کارخانه از قرار ۵۴ ریال برای هرساعت کارمستقیم جذب سفارشات می گردد و ساعت کارمستقیم انجام شده ۱۹,۶۰۰ ساعت می باشد.

کالای ساخته شده به مبلغ ۲,۱۷۶,۰۰۰ ریال به انبار کالای ساخته شده منتقل گردید کالایی به قیمت تمام شده ۲,۰۵۰,۰۰۰ ریال به مبلغ ۲,۴۰۰,۰۰۰ ریال نقداً به فروش رسید.

مطلوبست :

- ثبت کلیه عملیات در دفتر روزنامه و انتقال آن به حساب های دفتر کل
- محاسبه کسریا اضافه جذب سربار.
- ثبت بستن کسریا اضافه جذب سربار با قیمت تمام شده کالای فروش رفته.
- مانده حساب های کنترل کالای در جریان ساخت و موجودی کالای ساخته شده را نشان دهید.
- ۶-۶- شرکت سهامی سرو به ساخت یک سفارش با شماره (۱۶۱) اشتغال دارد اطلاعات مربوط به این سفارش به قرار زیر است :

الف) صدور مبلغ ۱۵۳,۰۰۰ ریال مواد مستقیم به تولید طی برگ درخواست مواد شماره ۷۱

ب) برای ساخت این سفارش ۱۰ ساعت کار روزانه به مدت ۶ روز لازم است. نرخ ساعتی دستمزد ۲۵۰ ریال و چنانچه بیش از ۵۰ ساعت کار عادی لازم باشد مابه التفاوت به عنوان اضافه کاری محسوب شده و برای هرساعت کار اضافی ۴۰٪ علاوه بردستمزد عادی پرداخت خواهد شد.

ج) سربار ساخت معادل ۶۰٪ دستمزد مستقیم جذب سفارش می گردد.

د) تعداد تولید این سفارش ۸۰ واحد محصول می باشد.

ه) شروع سفارش در تاریخ ۲/۱ و تاریخ تحویل آن در تاریخ ۲/۲۵ سال جاری می باشد.

و) بهای فروش یک واحد محصول از این سفارش ۶/۰۰۰ ریال است.

ز) هزینه های اداری، توزیع و فروش معادل ۴٪ جمع مبلغ فروش می باشد.

مطلوبست : تهیه یک کارت هزینه برای سفارش شماره (۱۶۱) و محاسبه بهای تمام شده سفارش فروش رفته

و محاسبه سود یا زیان حاصل از فروش در کارت

۶-۷- شرکت تولیدی بامداد بهای تمام شده محصولات تولیدی را با بکارگیری سیستم هزینه یابی سفارش کار محاسبه می نماید. تولید این شرکت ساخت ماشین های مخصوص است. اطلاعات زیر مربوط به تاریخ ۷/۱ سال جاری (اول دوره مالی) می باشد:

مواد اولیه در ۷/۱	۳۸۵,۰۰۰ ریال
موجودی کار در جریان ساخت ۷/۱	۱۲۰,۰۰۰ ریال
صورت هزینه سفارش اقلام مربوط به موجودی کار در جریان ساخت اول دوره را نشان می دهد.	
مواد اولیه	۶۰,۰۰۰ ریال
دستمزد مستقیم	۴۰,۰۰۰ ریال
سربار ساخت جذب شده	۲۰,۰۰۰ ریال
جمع	۱۲۰,۰۰۰ ریال

عملیات انجام شده در مهر ماه سال جاری به قرار زیر است:

خرید مواد اولیه به مبلغ ۶۵۰,۰۰۰ ریال

دستمزد مستقیم مربوط به سفارشات ساخته شده شامل ۷,۵۰۰ ساعت کار مستقیم به نرخ ساعتی ۶۵ ریال می باشد.

سربار ساخت به نرخ ۲۵ ریال در هر ساعت جذب تولید می گردد.

در تاریخ ۷/۳۰ سال جاری (پایان دوره مالی) موجودی ها شامل اقلام زیر است:

موجودی مواد اولیه	۴۱۵,۰۰۰ ریال
موجودی کار در جریان ساخت :	

مواد مستقیم	۱۴۵,۰۰۰ ریال
دستمزد مستقیم	۱۳۵,۰۰۰ ریال
سربار ساخت جذب شده	۱۱۰,۰۰۰ ریال
جمع	۳۹۰,۰۰۰ ریال

مطلوبست: تهیه صورت قیمت تمام شده محصولات ساخته شده

۶-۸- شرکت سهامی برکت از سیستم هزینه یابی سفارشات جهت محاسبه بهای تمام شده کالای ساخته شده استفاده می نماید. این شرکت یک نوع محصول تولید می نماید.

اطلاعات زیر در سال مالی جاری از دفاتر و مدارک شرکت استخراج شده است.

- ۱- جمع هزینه های تولید در سال مالی مبلغ ۲۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال می باشد. این هزینه ها شامل مواد و دستمزد براساس مبالغ واقعی و سربار ساخت جذب شده می باشد. نرخ جذب سربار براساس دستمزد مستقیم محاسبه شده است.
- ۲- قیمت تمام شده کالای ساخته شده طی دوره مبلغ ۱۸,۹۰۰,۰۰۰ ریال می باشد.
- ۳- سربار کارخانه معادل ۸۰٪ دستمزد مستقیم جذب تولید می گردد، و دستمزد مستقیم معادل ۳۰٪ جمع هزینه های

تولید می‌باشد.

۴- موجودی کالای در جریان ساخت اول دوره معادل ۶۰٪ موجودی کالای در جریان ساخت پایان دوره می‌باشد.

مطلوبست: تهیه صورت قیمت تمام شده کالای ساخته شده برای دوره مالی

۹-۶- اطلاعات به دست آمده از کارخانه نواندیش که از سیستم هزینه‌یابی سفارشات استفاده می‌نماید به قرار

زیر است:

۱- دستمزد مستقیم پرداخت شده در مردادماه سال جاری مبلغ ۴۵۰,۰۰۰ ریال می‌باشد.

۲- نرخ جذب سربار که براساس دستمزد محاسبه شده معادل ۱۲۰٪ دستمزد مستقیم است.

۳- هزینه‌های واقعی سربار طی مردادماه شامل اقلام زیراست:

مواد غیرمستقیم مبلغ ۲۳۸,۰۰۰ ریال

هزینه استهلاک ماشین آلات ۲۱۰,۰۰۰ ریال

هزینه استهلاک ساختمان کارخانه ۱۵۰,۰۰۰ ریال

مطلوبست: ثبت‌های حسابداری مربوط به هزینه‌های واقعی سربار و سربار ساخت جذب شده.

۱۰-۶- شرکت تولیدی گل برگ بهای تمام شده محصولات خود را با استفاده از سیستم هزینه‌یابی سفارشات

محاسبه می‌نماید.

عملیات زیر در آبان ماه سال جاری در این شرکت انجام شده است.

۱- خرید مبلغ ۱,۷۰۰,۰۰۰ ریال مواد اولیه به صورت نسیه.

۲- در این شرکت یک سفارش با شماره (۲۱) در دست ساخت است که اطلاعات مربوط به آن به شرح زیر است:

مواد مستقیم مصرفی مبلغ ۲۹۰,۰۰۰ ریال و مواد کمکی مصرفی مبلغ ۲۰,۰۰۰ ریال می‌باشد.

۳- برای ساخت این سفارش مبلغ ۱۸۰,۰۰۰ ریال دستمزد مستقیم پرداخت گردید.

۴- هزینه‌های غیرمستقیم واقعی شامل اقلام زیراست:

هزینه اجاره کارخانه مبلغ ۴۲,۰۰۰ ریال دستمزد غیرمستقیم ۲۶,۰۰۰ ریال

مواد غیر مستقیم ۲۸,۰۰۰ ریال استهلاک ماشین آلات ۳۲,۰۰۰ ریال

۵- سربار ساخت بانرخی معادل ۶۵٪ دستمزد مستقیم جذب تولید می‌گردد.

۶- کالاهایی به قیمت تمام شده ۵۲۰,۰۰۰ ریال به انبار کالای ساخته شده منتقل گردید و به مبلغ ۶۸۰,۰۰۰ ریال

بصورت نسیه به فروش رسید.

۷- هزینه‌های اداری، توزیع و فروش معادل ۴٪ بهای فروش می‌باشد.

مطلوبست:

۱- ثبت‌های روزنامه و انتقال به حساب‌های دفتر کل

۲- تهیه یک کارت هزینه سفارش و محاسبه بهای تمام شده و سود یا زیان حاصل از تولید و فروش سفارش.

۳- محاسبه کسریا اضافه جذب سربار و ثبت بستن این حساب با حساب بهای تمام شده کالای فروش رفته.